

Фольклор

Folklore

ISSN: 2411-6181 (on-line); ISSN: 2311-9896 (print)
 Current issues of social studies and history of medicine. Joint Ukrainian
 -Romanian scientific journal, 2022, №:1(33), P. 148-152
 UDK 398(=161.2):257.2](049.32)
 DOI 10.24061/2411-6181.1.2022.342

СТУДІЯ КОРНИЛА ЛАСТІВКИ “СТАРОУКРАЇНСЬКИЙ ПАНТЕОН КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА” В КОНТЕКСТІ МІФОЛОГІЄЗНАВСТВА

Василь КОСТИК,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
 kostyk_vv@ukr.net

THE WORK OF KORNIL LASTIVKA “THE OLD UKRAINIAN PANTHEON OF PRINCE VLADIMIR” IN THE CONTEXT OF MYTHOLOGICAL STUDIES

Vasyl KOSTYK,

Chernivtsi National University named after Yuri Fedkovych,
 ORCID ID 0000-0003-3177-1919; Researcher ID E-22.69-2016

Vasyl Kostyk. The work of Kornil Lastivka "The Old Ukrainian Pantheon of Prince Vladimir" in the context of mythological studies. The purpose of the article is to analyze the work at the time of its writing, in which the folklorist presented the pagan gods Perun, Khors, Dazhbog, Stribog, Simargl and Mokosh, whose idols were ordered by St. Vladimir, who sowed the throne in Kyiv. The study is carried out in the context of the study of Ukrainian mythology based on the reflections and conclusions of the ethnologist, made during the consideration of folklore samples. The contribution of a scientist (folklorist and religious scholar) to the development of this scientific problem is determined. **The relevance of the study** is determined by the growing interest in the study of domestic (Ukrainian) mythology, which for a long time was considered exclusively as Slavic and was not defined as independent. **The novelty of the study** lies in the fact that for the first time since 1931 (when the work was published in the journal “Samostiyna Dumka”), the scientist’s idea of the main gods, which Prince Vladimir of Kyiv worshiped for a long time, is considered. The article uses general scientific **methods** of analysis and synthesis, as well as linguistic methods – descriptive, structural, comparative-historical.

Conclusions. Exploring the remains of the most ancient beliefs of our ancestors through the prism of the spiritual culture of the Ukrainian people (and folklore in particular), K. Lastivka, for the first time after V. Gnatiuk, raised the issue of a serious study of the higher mythology of ancient Ukrainians on national grounds. Bukovinian ethnologist, like I. Ogienko, rose to the level of the spiritual Olympus, from the height of which he was able to adequately assess the stages of development of religion and beliefs of distant ancestors, and not every cultural scientist, clergyman manages to do this.

Keywords: myth, mythology, pantheon, Vladimir, Perun, Khors, Dazhbog, Stribog, Simargl, Mokosha.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв’язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Українська міфологія попри численні спроби детального її висвітлення залишається ще недостатньо дослідженою. Основи такого вивчення заклав ще М. Костомаров, який у 1847 році видав у Києві підсумкову працю “Славянская мифология”¹. Тут він опрацював у трьох частинах зміст міфології наших предків, розглянув спільні слов’янські божества, пов’язані з явищами природи, далі зупинився на календарних святах, і, насамкінець, переглянув ідолопоклонство.

Подібний звід написав і Я. Головацький, який у 1860 році опублікував у Львові книжечку “Очерк старославянского баснословия, или мифология”². До вже відомих положень з цієї теми вчений додав власні матеріали. У передмові до “Викладів давньослов’янських легенд, або міфології, укладеної Я. Ф. Головацьким” (саме так перекладена назва книги одного з активних діячів “Руської трійці” – В. Костик) М. Слабощипицький зазначив, що автор був далеким від намірів написати компілятивно-популяризаторський

реферат³. Тут він ввів у науковий обіг багатющий фактичний матеріал, котрий свого часу зібрали всі учасники гуртка під час численних експедицій різними куточками, ми б наголосили, не тільки Галицького краю, а й частково Буковини.

У контекст розгляду цієї наукової проблеми цілком вписується розвідка К. Ластівки “Староукраїнський пантеон князя Володимира”, що була опублікована 1931 року у кількох номерах буковинського часопису “Самостійна думка”.

У часи глобалізації й повноправного входження України до європейської та світової спільноти демократичних держав, дедалі важливіше й нагальніше постає питання про усебічне представлення духовної культури спадкоємиці Київської Русі – української нації.

Мета статті полягає в аналізі праці на момент її постання, в якій фольклорист представив язичницьких богів Перуна, Хорса, Дажбога, Стрибога, Симаргла і Мокоші, ідоли яких звелів поставити Святий Володимир, посівши престол у Києві. Дослідження здійснюється в контексті вивчення української

¹ Kostomarov M. Slovjanska mifologija [Slavic mythology], K.: Lybid, 1994, 384 p. [in Ukrainian].

² Vyklady davnioslovjanskyh legend, abo mifologija [Recitation of ancient Slavic legends, or mythology], uklad. J.F. Golovatskym, K.: Firma “Dovira”, 1991, 96 p. [in Ukrainian].

³ Slaboshpyckyj M. Z kosmosu slovjanskoj teogonii, Vyklady davnioslovjanskyh legend, abo mifologija [From the space of Slavic theogony, Recitation of ancient Slavic legends, or mythology], uklad. J. F. Golovatskym, K., 1991, P. 10 [in Ukrainian].

міфології на основі роздумів та висновків народознавця, зроблених в ході розгляду фольклорних зразків. А також визначається внесок вченого (фольклориста й релігієзнавця) у розробку цієї наукової проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття з'явилося чимало словників, праць, статей, підручників, енциклопедій з міфологієзнавства й українського зокрема. У цьому плані привертає увагу перекладена праця Я. Парандовського “Міфологія: Вірування та легенди стародавніх греків і римлян” (Київ, 1977). Найбільш повний словник міфів народів світу – двотомник “Мифы народов мира” (головний редактор С. О. Токарев) (Москва, 1980. Т.1. А-К; 1982. Т. 2. Л-Я). Тут у 2 томі на сторінках 450-456 висвітлено слов'янську міфологію, без жодної згадки про особливості української. Очевидно через те, що конкретно російської, як такої, взагалі не існує. Далі з'явилася ціла низка книг українських авторів. Зокрема розвідка О. Знойка “Міфи Київської землі та події стародавні” (Київ, 1989), М. Іванченка “Дивосвіт прадавніх слов'ян” (Київ, 1991), Я. Боровського “Світогляд давніх киян” (Київ, 1992), Б. Кравціва “Мітологія української землі” (Київ, 1993), С. Плачинди “Словник давньоукраїнської міфології” (Київ, 1993), М. Кришчука “Українська міфологія” (Тернопіль, 1994). Та найбільш послідовним у розробці цієї теми став В. Войтович, який підготував спочатку “Українську міфологію” (Київ, 2005) в одному, а далі – у трьох томах. Це – величезний звід вірувань і духовної культури українського етносу. Частково міфологія представлена в “Українській фольклористичній енциклопедії” (керівник проекту В. Сокол – Львів, 2018) та “Українській фольклористичній енциклопедії: У 2-х т.» (керівник проекту М. Дмитренко – Київ, 2018. Т. 1. А-Л; 2020. Т. 2. М-Я). До дослідження порушеної проблеми долучилися також молоді науковиці С. Ягело та Ю. Буйських у дисертаційних розвідках. На початку ХХІ століття розроблено й опубліковано навчальні посібники для вищих навчальних закладів О. Дарморіз “Міфологія” (Львів, 2010) та В. Войтовича “Українське міфологієзнавство” (Тернопіль, 2016).

Актуальність дослідження умотивована постійно зростаючим зацікавленням до вивчення вітчизняної (української) міфології, яка упродовж тривалого часу розглядалася винятково як слов'янська й не визначалася як самостійна.

Новизна наукової розвідки полягає в тому, що вперше із 1931 року (коли була оприлюднена праця в журналі “Самостійна думка”) розглядається уявлення вченого про основних богів, яким ще довго поклонявся князь Володимир.

У статті використано **загальнонаукові методи** аналізу й синтезу, а також лінгвістичні – описовий, структурний, порівняльно-історичний.

Виклад основного матеріалу. Українські вчені-

міфологієзнавці вважають, що однією з перших праць з цієї наукової проблеми є маловідомий рукопис-дослідження І. Вагилевича “Слов'янська демонологія”, яка входить до числа перших спроб характеристики вірувань українського народу.

Г. Булашев “практично переймає в своїй книзі схему М. Костомарова, тобто розглядає ті ж проблеми, але на основі не пісенної народної творчості, а на основі фольклору прозаїчного”, – наголошує в передмові до книги зазначеного автора “Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях”⁴ Валерій Шевчук⁵. Це фактично космогонічні українські народні погляди та вірування, а вони – не що інше, як наша прадавня міфологія, одна з її частин. Учений, звичайно ж, скористався великим масивом етнографічного матеріалу, що систематизовано видавався в “Етнографічних збірниках”, а разом із тим осмислювався в “Матеріалах до української етнології”. Не оминув він і знаменитих “Знадобів до української демонології”, що їх уклав В. Гнатюк. З іншого боку, з огляду на це він написав (Г. Булашев – В. Костик) книгу не так про українську міфологію, про систему богів у ній, як про бачення українським народом світу, відтворив його уявлення про походження й розвиток людини тощо.

Другому тому “Знадобів” передувала вступна стаття В. Гнатюка “Останки передхристиянського релігійного світогляду наших предків”⁶. Головну особливість міфологічних уявлень вчений вбачав в уособленні сил природи, що було зумовлено пантеїзмом первісних людей.

Міфологія, що, безперечно, була їхньою релігією і пронизувала світоглядні уявлення про природу, стосунки людини з нею, визначалася дослідником і в своїх релігійних формах, що дійшли до наших днів. Оцінкою міфологічних уявлень давніх українців як найвноматеріалістичних поглядів на взаємодію людини з природними стихійними силами В. Гнатюк зробив значний внесок у теорію народної демонології. Він уможливив перспективність вивчення цієї ділянки духовної спадщини нашого народу, яка, на жаль, довгі роки була повністю вилучена з багатющого контексту української національної культури.

У цьому контексті варто згадати й невелику працю І. Нечуя-Левицького “Світогляд українського народу” (або “Ескіз української міфології”), що була надрукована спочатку в журналі “Правда” (1876). Джерельною базою дослідження стали колядки та щедрівки, тобто той матеріал, який Г. Булашев також не залучав. Першу частину розвідки І. Нечуя-Левицького складають світлі боги: Бог Господар, Богиня Сонце, Богиня Зоря, Купало, Коляда та ін. У другій частині книги йдеться про персоналізації сил природи: русалок, мавок, польовиків, домовиків, Долю і Злидні, що перегукуються з працею Г. Булашева⁷.

Та найпослідовніше ці питання розробляв академік

⁴ Bulashev G. Ukrainskyj narod u svojih legendah, religijnyh pogliadah ta viruvanniah: Kosmogonichni ukraïnski narodni pogliady ta viruvanniah [Ukrainian people in their legends, religious views and beliefs: Cosmogonic Ukrainian folk views and beliefs], K.: Firma “Dovira”, 1992, 416 p. [in Ukrainian].

⁵ Shevchuk V. Georgij Bulashev ta jogo pracia pro ukraïnskyj narod. Ukrainskyj narod u svojih legendah, religijnyh pogliadah ta viruvanniah [Georgy Bulashev and his work about the Ukrainian people. Ukrainian people in their legends, religious views and beliefs], K.: Firma “Dovira”, 1992, P. 9 [in Ukrainian].

⁶ Gnatiuk V. Ostanky peredhrystijanskogo religijnogo svitogliadu nashyh predkiv. Ukraincy: narodni viruvanniah, povirja, demonologija [Remains of the pre-Christian religious worldview of our ancestors. Ukrainians: folk beliefs, superstitions, demonology], K.: Lybid, P. 383–407 [in Ukrainian].

⁷ Nechuj-Levytskyj I. Svitogliad ukraïnskogo narodu: Eskiiz ukraïnskoji mifologii [Worldview of the Ukrainian people: Sketch of Ukrainian mythology], K.: AT “Oberegy”, 1992, 88 p. [in Ukrainian].

В. Гнатюк, котрий упродовж чи не всього життя займався дослідженням української міфології. По собі вчений залишив рукопис з 386 листків густо списаних в непоодиноких випадках і на звороті. На титульній сторінці напис – 1918 рік. Один із найбільших сучасних українських міфологієзнавців В. Войтович у своєму підручнику “Українське міфологієзнавство”⁸ услід за Р. Кирчівим (упорядником праці В. Гнатюка “Нарис української міфології”⁹) доречно наводить уривок з листа В. Гнатюка (від 13 червня 1924 р.) до свого приятеля з Ужгорода, ученого і громадського діяча І. Панькевича: “Я вже давно хотів видати “Українську мітольоґію” (популярну для широких кругів), бо вважаю її дуже цінним остатком нашої старшої культури. І коли Ви переглянете слов’янську мітольоґію – чи Махалю, чи Нідерльоґу (що написані найкритичніше), побачите, що найбільша частина матеріалу, на яким вони опираються, наша – українська. Тим часом самі українці ні не знають сього, ні не цінять (тому, що не знають)”.

До оприлюднення “Нарису...” В. Гнатюка (Львів, 2000) першим опублікованим підручником з української міфології вважалася монографія митрополита Іларіона (Івана Огієнка) “Дохристиянські вірування українського народу” (Вінніпег, 1965), перевидана репринтним способом в Україні (Київ, 1992). Так вважав і сам її автор І. Огієнко, про що він зазначив у передмові до книги¹⁰. Львівський професор Р. Кирчів спростував таку думку, і зазначив, що “це не так, бо такою першою спробою був, властиво, “Нарис...” В. Гнатюка, якщо навіть не враховувати ще ранішої праці І. Вагилевича”¹¹.

Тракування української міфології продовжилися і в подальшому. Окремі дослідники виводили постановя богів і їхнє призначення у свій спосіб, вдаючись до власних узагальнень, припущень, висновків, користуючись різними джерелами. Серед них варто згадати М. Крищука¹², С. Плачинду¹³, С. Пушика. Деякі вчені займаються цією проблемою професійно: В. Давидок, І. Зварич¹⁴, М. Ткач¹⁵, В. Войтович¹⁶.

Одним із активних дослідників української міфології першої половини ХХ століття був фольклорист, етнограф, письменник, священик (котрий працював настоятелем у тодішніх Вижницькому і Сучавському повітах Буковини – В. К.) Корнило Ластівка. У 1931 році в чернівецькому часописі “Самостійна Думка” була надрукована його праця “Староукраїнський пантеон князя Володимира”¹⁷. Зауважимо, що це сталося, згідно сучасної інформації про цю проблему, після появи рукопису В. Гнатюка, але задовго до видання книги І. Огієнка. Отже, К. Ластівка належить до числа перших дослідників давніх вірувань наших предків.

Через князівські міжусобиці божества Київської Русі

вшановувалися різними племенами неоднаково. Це, зрозуміло, послаблювало загальну міць держави. Добре розуміючи це, київський князь-реформатор Володимир Святославич, для політичної централізації своїх володінь та піднесення народної самосвідомості вирішив об’єднати всі чоловічі божества в одному пантеоні. Слово “пантеон” походить з грецької мови й означає буквально “всі боги”. У політеїстичних міфологіях боги, як правило, пов’язані родинними зв’язками або участю у спільних міфологічних сюжетах. Про походження пантеонів оповідається в теологічних міфах. Східнослов’янський пантеон був гетерогенним, заснований князем Володимиром (Володимир – Красне Сонечко) у Києві в 980 році (згідно “Повісті временних літ”): окрім слов’янських божеств (Перуна, Мокоші, Дажбога, Стрибога) до нього належали божества неясного (можливо, іранського) походження (Семаргл, Хорс). У багатьох традиціях до пантеону могли входити нові божества, котрі витісняли старих. Характерні уявлення про сакральне число богів пантеону, наприклад, сім богів слов’янського, скіфського та інших пантеонів. Про київський пантеон йдеться в Іпатіївському літописі, а саме про шість основних богів: Перуна, Хорса, Дажбога, Стрибога, Семаргла і Мокошу.

Про язичницький пантеон князя Володимира і написав священик Корнило Ластівка. З погляду сьогодення праця сприймається досить неоднозначно, оскільки сам автор на деякі речі висловив власні припущення, часто суперечливі, але засновані почасти на текстах українського фольклору та на висновках багатьох попередників. У цьому місці хочемо зіслатися на авторитетну думку іншого українського громадсько-культурного та духовного діяча митрополита Іларіона (Івана Огієнка), котрий у “Дохристиянських віруваннях українського народу” писав: “Давня віра в слов’ян не встигла розвинути в закінчену повну систему, бо прийшло християнство й спинило цей розвій, хоч відразу й не вбило його. Ось тому ми звичайно бачимо в усьому тільки більші чи менші уривки стародавніх вірувань, а не розвинену релігійну систему”.

У праці К. Ластівки зроблено спробу стисло описати систему дохристиянських вірувань українського народу, його міфологію (богів і божеств) представлену в київському пантеоні князя Володимира.

За різними писемними пам’ятками Київської Русі у дохристиянські часи наші предки упродовж року вшановували 39 поганських богів. У “Початковому літописі”, “Слові о полку Ігоревім” та інших стародруках знаходимо свідчення існування язичницької віри та ідолів поклоніння їй. Головне капище дерев’яних статуй богів України знаходимо в селі Берестів біля Києва. Там був священний гай на горі, а в печерах розміщувалися ідоли. На цьому місці, за версіями, пізніше постала Печерська

⁸ Vojtovych V. *Ukrainske mifologijeznavstvo* [Ukrainian mythology], Ternopil: Navchalna knyga – Bogdan, 2016, 240 p. [in Ukrainian].

⁹ Gnatiuk V. *Narys ukrainskoji mifologii* [Essay of Ukrainian mythology], Lviv: Instytut narodoznavstva NANU, 2000, 264 p. [in Ukrainian].

¹⁰ Iarion, mytropolyt. *Dohrystyjanski viruvannia ukrainskogo narodu: Istoryko-religijna monografija* [Pre-Christian beliefs of the Ukrainian people: Historical and religious monograph], K.: AT “Oberegy”, 1992, P. 9 [in Ukrainian].

¹¹ Kyrchiv R. *Mifologijana Volodymyra Gnatiuka. Narys ukrainskoji mifologii* [Mythology of Vladimir Hnatiuk. Essay of Ukrainian mythology], Lviv: Instytut narodoznavstva NANU, 2000, P. 36 [in Ukrainian].

¹² Kryshchuk M. *Ukrainska mifologija* [Ukrainian mythology], Ternopil: Ternopil, 1994, 112 p. [in Ukrainian].

¹³ Plachynda S. *Slovyk davnoukrainskoji mifologii* [Dictionary of ancient Ukrainian mythology], K.: Ukrainskyj pysmennyk, 1993, 63 p. [in Ukrainian].

¹⁴ Zvarych I. *Mif i slovo v prostorovo-chasovomu modeliuvanni dijsnosti* [Myth and word in the spatio-temporal modeling of reality], Chernivtsi: Ruta, 2005, 104 p. [in Ukrainian].

¹⁵ Tkach M. *Mifologija* [Mythology], K., 2008, 280 p. [in Ukrainian].

¹⁶ Vojtovych V. *Ukrainska mifologija* [Ukrainian mythology], K.: Lybid, 2005, 664 p. [in Ukrainian].

¹⁷ Lastivka K. *Staroukrainskyj panteon kniazia Volodymyra* [Old Ukrainian pantheon of Volodymyr], Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 2010, 76 p. [in Ukrainian].

Лавра. Цікаво, що спеціально утримуваних жерців у Київській Русі не було. Ці капища доглядали добровільні “охотники-самітники”. На сьогодні назвати всі 39 слов’янських богів не можливо, бо з плином часу одні з них замінялися іншими, змінювалися і їхні назви. І, напевно, частина з них була богами тільки якогось одного племені.

Корнило Ластівка у праці “Староукраїнський пантеон князя Володимира” описує лише шість основних богів, згаданих у Київському літописі Лаврентівського списку, ідоли яких Володимир поставив на горбі за палатами: Перуна, Хорса, Дажбога, Стрибога, Симаргла і Мокоші. Автор нариса слушно зазначає, що: “В таких разі виставлення ідолів було політично-релігійним актом князя Володимира”. Звичайно, що заслуговують на увагу й усі подальші розмірковування К. Ластівки щодо ідолопоклонства. Він зауважив, що слов’яни спершу нічого не знали про рукотворних богів і стояли осторонь ідолопоклонства. Тому, коли через вісім років після виставлення ідолів, було запроваджено християнство, а статуї богів наказано знищити, люди, які ще не встигли придивитись до нововведень, не дуже тому опиралися, так як це було на Заході. Це, на його думку, й пояснює причину, чому залишки всіляких поганських обрядів та повір’їв залишилися серед народу до нинішнього дня, тоді як пам’ять про всіх поганських богів зникла відразу з їх ідолами.

Сучасна дослідниця філософії і міфології О. Дарморіз, суголосно з іншими вченими, однозначно відносить богів, представлених у праці К. Ластівки, до “вищої міфології” давніх українців¹⁸.

Свій аналіз К. Ластівка розпочинає з верховного бога Перуна, і наводить досить цікаву, але суперечливу думку Герберштейна, котрий вираховуючи східнослов’янських богів, писав про бога Услава, який в дійсності ніколи не існував, а лише постав через незрозуміння відомого місця Київського літопису, де сказано про срібноголового божка, котрий мав “усь злать” – золотий вус. Сам же К. Ластівка стояв на тому, що Перун, як поняття “грому і лискавиці”, існував уже в уяві слов’ян з непам’ятних часів, через що з приходом норманської дружини він міг легко заступити “германського” Тора й зайняти передове становище в київському пантеоні. За слов’янського правіку він вже не був найвищим божеством, у розумінні істоти необмеженої природи, так як цього хочуть чеські міфологи, а лише рослинним демоном, який поволі почав зникати серед слов’ян. Старий Перун, котрий довго вважався головною постаттю не лише староукраїнської, але й загальнослов’янської міфології, зійшов з п’єдесталу давньослов’янських вірувань. Підсумовуючи, К. Ластівка стверджував, що із цим висновком відомого дослідника міфології С. Рожнецького погоджувалися й всі інші потрактовувачі слов’янського релігійного культу.

Далі вчений розтлумачив постаті двох інших ідолів: Хорса і Дажбога. Найперше він зазначив, що вони мали би бути синонімами, бо “маємо тут до діла з дублетами одного й того самого божества”. Поняття Хорса в його подвійному значенні сонця і півня було відоме на Русі ще перед княжою добою. Спершу Хорс мав у собі небагато міфологічного й означав тільки метеоричне сяйво на небі – сонце, і аж за Володимира піднісся на щабель вищого божества. К. Ластівка трактує Хорса, як і Перуна, чужими народному світогляду божествами, що з’явилися з обоготворення природних явищ тільки завдяки князеві

Володимиру, який мав на меті створити багатий староукраїнський пантеон.

Дажбога він трактує дуже поширеним в Україні. “За популярністю цього староукраїнського божества промовляє вже й та обставина, що воно, переживши поганство, задержалося в пам’яті простолюду, фігуруючи в колядках як найвища істота, що піклується пільними урожаєми. В цих нестертих пам’ятниках зіллявся образ поганського бога з християнською найвищою Істотою”, – зазначив дослідник. Зовсім викинути його зі свого пантеону, так як він це зробив зі Сварогом і Велесом, князь Володимир не відважився. Приймаючи Дажбога, правитель волів його ідол поставити поруч чужого солярного божества Хорса, яке ідеологічно найбільше з ним поєднувалося.

К. Ластівка розмірковує й про те, що крім сонячного характеру Дажбога, у нього склалося враження наче у давній Україні існував певний родовід богів. На прикладі старосвітської колядки, вміщеної в третьому томі “Трудов...” П. Чубинського, він говорить про генеалогію небесних світил, що не була чужою для нашої культури. Підсумовуючи, дослідник трактує його як слов’янського найвищого бога природи, рільника, який живе поміж народом ідеальним господарем і обробляє землю. На це припущення вказує, на його переконання, частий рефрен наших колядок і щедрівок, виражений словами “Ой дай, Боже!”

Іншим староукраїнським божеством, котрому князь Володимир велів поставити ідол на київському узгір’ї, був Стрибог. К. Ластівка вважав, що тут “маємо до діла з чисто слов’янським божеством, хоч може пізнішого походження супроти старшого Дажбога”. У “Слові о полку Ігоревім” усі вітри трактуються “Стрибожими внуками”.

Погоджуючи обидві думки дослідників цього божества, В. Ягича і В. Петра, він припускає, що “хоча поняття вітряного демона принесли вже слов’яни зі спільної, індоєвропейської колиски, то піднесення його в ряди вищих богів наступило доперва за слов’янської доби в прикметі божка острих, зимових заверух”.

Божества Симаргла і Мокоші, на думку К. Ластівки, найбільш загадкові поміж усіх істот. Крім самих імен зі старовинних джерел, ми про них не довідемося нічого. Він підтримує думку польського вченого А. Брюкнера і зазначає, що “Симаргл – це ніщо інше, як житний божок, демон пільних урожаїв”. Отже, таке припущення найбільше відповідає аграрному характеру слов’янських племен й дає підстави зарахувати Симаргла до староукраїнських богів.

Дослідник вважав, що ще більшою таємницею огорнене “останнє” староукраїнське божество Мокоша – одинока жіноча постать нашого Олімпу. К. Ластівка наголошував на думці міфологів, котрі стверджували, що маємо справу з чужим божеством або просто літературним витвором, занесеним з Візантії. Значна частина знавців і дослідників слов’янської міфології стверджувала, що це староукраїнська богиня грішної любові, подібно до Венери або Астарті, перейнятих з грецького чорноморського культу.

Висновки. Підсумовуючи свою студію, К. Ластівка зазначив, що князь Володимир, зійшовши на престол, наказав у 980 році, чи то на зразок візантійський чи інший, побудувати київський староукраїнський пантеон, приймаючи до нього крім окремих “домашніх” постатей ще й інших, чужих богів. Домінуючою рисою цього

¹⁸ Darmoriz O. *Mifologija [Mythology]*, Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2010, P. 177 [in Ukrainian].

зведення була аграрна тенденція.

Досліджуючи залишки стародавніх вірувань наших предків крізь призму духовної культури українського народу (і фольклору зокрема – В. К.), К. Ластівка вперше після В. Гнатюка, порушив питання про серйозне вивчення вищої міфології давніх українців на національному ґрунті. Буковинський народознавець, як і І. Огієнко, піднявся до рівня духовного Олімпу, з висоти якого зумів правдиво оцінити етапи розвитку національної релігії та вірувань далеких предків, а це вдається далеко не кожному вченому-культурологу, священикові.

Костик Василь – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Автор понад 80 наукових та науково-методичних праць, співавтор 3 монографій, співупорядник 2 бібліографічних покажчиків, 3 книжок творів і праць К. Ластівки. Коло наукових інтересів – український фольклор (малодосліджені жанри: народні

молитви, оповіді про голодомори й колективізацію, тлумачення снів), історія української фольклористики Буковини, літературне краєзнавство, історія української літератури 20-30 років XX століття.

Kostyk Vasyl – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian Literature, Yuri Fedkovych National University of Chernivtsi. Author of over 80 scientific and scientific-methodical works, co-author of 3 monographs, co-compiler of 2 bibliographic indexes, 3 books of works and works of K. Lastivka. His research interests include Ukrainian folklore (little-studied genres: folk prayers, stories about famines and collectivization, dream interpretation), history of Ukrainian folklore of Bukovina, literary local lore, history of Ukrainian literature of the 20-30s of the XX century.

Received: 18.04.2022

Advance Access Published: June, 2022

© V. Kostyk, 2022